

การพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรม
เพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี

ABBOT'S CAPACITY DEVELOPMENT ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLE
OF SANGHA ADMINISTRATION IN CHANTHABURI PROVINCE

พระครูวิโรจน์อินทรคุณ (เอกชัย อินทโชโต), พระสุธีวีรบัณฑิต, พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร

Phrakruvirojintrakun (Akekachai Intrachoto), Phrasuthivirabandit, Prapaladrphin Buddhisar

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: phrakhruirot780@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะเจ้าอาวาส ศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส และเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี พบว่า สมรรถนะของเจ้าอาวาส คือ มีความสามารถในการจัดระบบความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ภายในวัด สอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและธรรมศึกษา เผยแผ่เชิงรุก จัดตั้งกองทุน มอบทุนการศึกษา จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การสอน จัดตั้งกองทุนสังฆะประชานุเคราะห์ กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ และจัดตั้งกองทุนกองทุนสุขภาวะ องค์ประกอบของสมรรถนะเจ้าอาวาส ประกอบด้วย 1) มุ่งผลสัมฤทธิ์เจ้าอาวาส 2) บริการที่ดี ใส่ใจในการให้ความสะดวก 3) ศึกษาหาความรู้เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ 4) ทำงานเป็นทีม 5) ยึดมั่นในความชอบธรรม และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสใช้วิธีอบรมสัมมนาสร้างระบบและหลักเกณฑ์ ด้านการบริการที่ดี พัฒนาโดยการจัดประชุมสัมมนาเพื่อให้สามารถให้การสงเคราะห์แก่พุทธศาสนิกชนอย่างเหมาะสม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ได้มากขึ้น สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน พัฒนาโดยส่งเสริมให้เจ้าอาวาสตระหนักและปฏิบัติตามนโยบายของคณะสงฆ์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาเจ้าอาวาสให้มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ; เจ้าอาวาส; การบริหารกิจการคณะสงฆ์

Abstract

The objectives of this research article were to study the abbot's performance, study the components of abbots' capacity development and to propose the approaches for the abbots' capacity development. Methodology was the mixed methods. Findings were as follows: the abbot's

performance were that: The abbot had the ability to organize the well-being of those monks, novices and dwellers, there were Dhamma and Pali studies, there was pro-active campaign. there was fund raising, scholarship, teaching materials. there were Sangha-Pracha Support Funds, Sajja-Saving Fund and Well-being Fund. The component of the abbots' capacities consisted of: 1) Focus on the achievement of the abbot. 2) Good services; attention to the convenience. 3) Study for knowledge to be able to apply. 4) Work as the team, 5) Adhere to righteousness. And the approaches to the abbots' capacities development were that: Abbots should be carried out by training, seminar, systematic structure as working framework for administration. Good services; abbots should hold regular meetings to exchange opinions and study tours to gain more new experiences for helping people effectively. Experience exchange for more practicalities. Creating attractive atmosphere for working, activities for happy working and good morale. Development should emphasize the abbots to abide by the Sangha's rules and regulations of Sangha Order to support and develop the abbots to have good attitudes for duties responsibility.

Keywords: Capacity Development; Abbots; Sangha Affaires Administration

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยเคารพนับถือมากที่สุดและเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย โดยวิถีชีวิตของคนไทยกับพระพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแน่นแฟ้น จึงทำให้พระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) วัดเป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณรเป็นที่บวชเรียน เป็นที่บำเพ็ญกุศลสำหรับชาวบ้าน เป็นที่ปลูกฝังศีลธรรมจริยธรรมและเป็นศูนย์กลางสำหรับการประกอบกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน (ไพบูลย์ เสียงก้อง, 2544) ประชาชนทั่วไปได้ใช้วัดเป็นสถานศึกษาอบรมในเรื่องของความรู้ด้านวิชาชีพ แพทย์แผนโบราณและศิลปกรรมแขนงต่างๆ เป็นสถานที่ประชุมของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม นอกเหนือไปจากการใช้เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล ด้วยเหตุนี้วัดจึงเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง รวมทั้งเป็นสถานที่สงเคราะห์ทางจิตใจแก่ประชาชน (สาธิต พนารี่, 2561)

ในบริบทของคณะสงฆ์ ซึ่งมีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสเป็นกลไกในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีคุณภาพ เปรียบเสมือนเครื่องมือหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจ เพราะทำหน้าที่เป็นผู้บริหารวัดและปฏิบัติภารกิจของคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทำให้ระบบการบริหารงานของคณะสงฆ์จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยเจ้าอาวาสจึงต้องมีสมรรถนะที่ครอบคลุมทั้งสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติภารกิจ เพื่อให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญสามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ช่วยให้บรรลุเป้าหมายของคณะสงฆ์และส่งผลต่อการบริหารงานของคณะสงฆ์ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีเจ้าอาวาสที่มีความรู้ความสามารถและสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ แต่เจ้าอาวาสในจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 พรรษา และเพิ่งเข้ารับตำแหน่งได้ไม่นาน ถึงแม้จะสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญา ด้านการจัดการเชิงพุทธและด้านการพัฒนาชุมชนเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในเรื่องของการขาดความรู้และประสบการณ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เนื่องจากเป็นเจ้าอาวาสที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งมาไม่นาน บางรูปขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมเพื่อการจัดทำข้อมูลงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพล และคณะ, 2562)

อย่างไรก็ตามเจ้าอาวาสก็สามารถพัฒนาสมรรถนะตนเองให้เกิดประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานที่ต้องการได้โดยสมรรถนะหลักที่เป็นคุณลักษณะร่วมของบุคลากรทั้งระบบ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548) เพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน 5 ประการ คือ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ 2) การบริการที่ดี เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ 3) การส่งเสริมความเชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นความพยายามขวนขวายในการศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นได้ 4) การสร้างทีมงาน คือ ความตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตาม 5) การยึดมั่นในความชอบธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมทั้งตามหลักพระวินัย หลักกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ต่างๆ ตลอดจนหลักแนวทางในการเป็นบรรพชิต ด้วยเหตุนี้ เจ้าอาวาสจึงควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ ได้ จึงจะปฏิบัติภารกิจของเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ประสบความสำเร็จได้ เพราะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์จะมีประสิทธิภาพมากเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญคือคุณภาพการบริหารจัดการของเจ้าอาวาส ดังนั้น การที่จะสร้างประสิทธิภาพในการบริหาร

กิจการคณะสงฆ์ได้ เจ้าอาวาสก็จะต้องเป็นผู้มีสมรรถนะในการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม

จากความสำคัญของปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของเจ้าอาวาสดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี เพื่อให้ทราบว่ามิปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เสนอเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสที่ยังมีการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ด้อยประสิทธิภาพในด้านต่างๆ เพื่อให้คณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสหรือบุคลากรในองค์กรอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะเจ้าอาวาสและหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) พร้อมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดมหานิกายในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี จำนวน 327 รูป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดมหานิกายในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี จำนวน 181 รูป ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยคำนวณสัดส่วนจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่

ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ที่จำนวนประชากร 327 รูป ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี จำนวน 181 รูป ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติเป็นพระสังฆาธิการและนักวิชาการศาสนา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัดที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับประเด็นการวิจัยเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 รูป/คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 พระสังฆาธิการ กลุ่มที่ 2 นักวิชาการศาสนา กลุ่มที่ 3 ข้าราชการประจำ กลุ่มที่ 4 ข้าราชการการเมือง และกลุ่มที่ 5 ไวยาวัจกรและประชาชนทั่วไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม จำนวน 181 ชุด มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเสนอต่อเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในการวิจัย

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์มหานิกายจังหวัดจันทบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 181ชุด และเก็บคืนด้วยตัวเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 181 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

3) นำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ

2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อทำการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะตามที่กำหนดไว้

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะ

4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาจำแนกเป็นประเด็นสำคัญและเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1.สภาพทั่วไปของสมรณะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ด้านการปกครอง เจ้าอาวาสควบคุมดูแลพระภิกษุ สามเณร และบุคคลอื่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณวัดปฏิบัติตัวตามพระธรรมวินัย กวาระเบียบตามที่มหาเถรสมาคม คณะสงฆ์และเจ้าอาวาสกำหนด รวมทั้งกฎหมายบ้านเมืองจัดระเบียบความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร และผู้ที่พักอาศัยอยู่ในวัด โดยมีการประชุมเพื่อชี้แจงหรือตัดสินใจร่วมกัน ยึดหลักเหตุผล มีการกำหนดเป้าหมายชัดเจนโดยการสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเพื่อให้ถือปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ด้านการศึกษา เจ้าอาวาสจัดการศึกษาหลักสูตรนักรธรรมและบาลีสำหรับพระสงฆ์และสามเณร จัดการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาและจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป โดยมีพระสังฆาธิการเป็นผู้อุปถัมภ์ ด้านการเผยแผ่ เจ้าอาวาสใช้หลักการเผยแผ่ภายในวัดตามกำลังความสามารถและความถนัด ปัจจุบันใช้การเผยแผ่เชิงรุก มีการออกไปบรรยายตามหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สถานศึกษา มีการอบรมประชาชนโดยร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีลห้า ส่งครูพระออกไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ มีการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่หลักธรรมของพระสงฆ์ และจัดให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เจ้าอาวาสจัดหาทุนเพื่อมอบให้นักเรียนที่ยากจนโดยใช้ทุนของตนเองและการชักชวนพุทธศาสนิกชน

ร่วมบริจาคสมทบ นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อสงเคราะห์ทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน จัดหาทุนเพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอน อุปกรณ์กีฬา ทุนอาหารกลางวัน จัดทำห้องสมุด ก่อสร้างอาคาร ซ้อมที่ดิน ฯลฯ บางวัดจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อุปกรณ์ของเด็กและให้โอกาสแก่ผู้ที่ยังขาดโอกาส **ด้านการสาธารณูปการ** เจ้าอาวาสถือปฏิบัติตามนโยบายของคณะสงฆ์อย่างเคร่งครัด ทั้งในเรื่องของการสร้างเสนาสนะ การจัดภูมิทัศน์ภายในวัด การบำรุงรักษาการอนุรักษ์ศาสนสมบัติหรือศาสนสถานจัดทำทะเบียนศาสนสถานและศาสนวัตถุ ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาควบคุมดูแล โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ถูกต้อง **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** เจ้าอาวาสตั้งใจช่วยเหลือประชาชนทั้งในเรื่องของทุนทรัพย์และกำลังใจ เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชน มีการจัดตั้งเป็นกองทุนสังฆประชาบาลเพื่อสร้างบ้านให้ผู้ประสบภัยพิบัติ นำสิ่งของเครื่องใช้อาหารแห้งมอบให้ผู้สูงอายุ ตั้งกองทุนสังฆประชาบาลเพื่อช่วยเหลือในเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพและเงินกู้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ยากไร้ ตั้งกองทุนกองทุนสุภาพระสงฆ์เพื่อให้การสงเคราะห์พระสงฆ์สามเณรที่อาพาธ และฝึกอบรมเพื่อเป็นพระคิลานุปัฏฐากเพื่อดูแลพระสงฆ์ที่ชราภาพและอาพาธ

2. องค์ประกอบสมรรถนะเจ้าอาวาสและหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส พบว่า

1) **สมรรถนะเจ้าอาวาส** องค์ประกอบสมรรถนะเจ้าอาวาส ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือ ด้านการยึดมั่นในความชอบธรรมเจ้าอาวาสกล้าตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่เพื่อธำรงความถูกต้อง ยืนหยัดพิทักษ์ผลประโยชน์และชื่อเสียงของวัด คณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนา รองลงมาคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์เจ้าอาวาสมีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบมหาเถรสมาคมและกฎหมายบ้านเมือง และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญเจ้าอาวาสมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และพยายามแสวงหาความรู้และแสวงหาโอกาสในการจัดการงานกิจการคณะสงฆ์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย **ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์** เจ้าอาวาสมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ดีกว่าที่กำหนดไว้ โดยมีการดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีความเสียสละเวลาและทุ่มเทเวลาให้งานและคณะสงฆ์ มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จมากกว่าที่คาดหวังไว้ **ด้านการบริการที่ดี** เจ้าอาวาสใส่ใจในการให้ความสะดวกแก่ทุกคนที่เข้ามาวัด มุ่งบริหารอย่างประหยัดคุ้มค่า และสนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ อย่างเต็มใจและรวดเร็วแก่ประชาชน คอยเอาใจใส่หากชาวบ้านเข้ามาทำกิจกรรมภายในวัด อำนวยความสะดวกให้ทั้งในเรื่องของสถานที่และ

บุคลากร พยายามพัฒนาการให้บริการแก่พุทธศาสนิกชนอย่างเต็มความสามารถ **ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ** เจ้าอาวาสมีการศึกษาหาความรู้ทางทฤษฎีและทางธรรม เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการได้ หมั่นเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน มุ่งการส่งเสริมความเชี่ยวชาญด้วยการศึกษาดูงานในหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาใช้ในงานของคณะสงฆ์ **ด้านการทำงานเป็นทีม** เจ้าอาวาสทำหน้าที่ของตนในทีมให้สำเร็จ โดยการให้ความร่วมมือในการทำงาน มีการประสานความร่วมมือโดยเจ้าอาวาสเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ **ด้านการยึดมั่นในความชอบธรรม** เจ้าอาวาสมีการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงความซื่อสัตย์สุจริต ถูกต้องทั้งในด้านพระธรรมวินัยและกฎระเบียบต่างๆ วางตัวเป็นกลาง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2) **หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส** องค์ประกอบของหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาส ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก อันดับแรกคือด้านเมตตาเจ้าอาวาสเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน บุคลากรภายในวัด ช่วยแนะนำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดรองลงมาคือ ด้านมูทิตา เจ้าอาวาสปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม ไม่อิจฉาริษยาต่อผู้ร่วมงาน และอันดับสุดท้ายคือด้านกรุณาเจ้าอาวาสมีความเสียสละ รู้จักแบ่งปัน มีจิตใจที่โอบอ้อมอารี ช่วยเหลือในโอกาสอันควร

ด้านเมตตา เจ้าอาวาสมีการจัดการทุกอย่างอย่างมีสติ มีความปรารถนาดีต่อทุกคนดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือพระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน บุคลากรภายในวัด

ด้านกรุณา เจ้าอาวาสมีความปรารถนาให้คนในวัดมีความสามัคคีกัน มีการวางตัวให้เหมาะสมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี มีการจัดระเบียบและแนวทางการปฏิบัติงานโดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่บุคลากรของวัดได้พยายามที่มีปัญหา ให้โอกาสแก่ผู้ที่ประพฤติชั่วหรือทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตัว พร้อมทั้งชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ ช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความใส่ใจ

ด้านมูทิตา เจ้าอาวาสมีการยกย่องผู้ที่ทำความดี ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ภายในวัดได้ศึกษาต่อ หรือส่งเสริมให้บุคลากรภายในวัดเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน รวมทั้งมีการสร้างสัมพันธภาพอันดีงามแก่บุคลากรทุกคน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่พระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด มีการส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัด ได้มีการพัฒนาตนเอง

หากผู้นั้นประสบความสำเร็จ มีการให้รางวัลเพื่อเป็นการให้กำลังใจและแสดงความชื่นชมด้วยความจริงใจ มีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเหมาะสม

ด้านอุเบกขา เจ้าอาวาสมีการวางตัวเป็นกลาง ปฏิบัติต่อพระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดด้วยความเที่ยงธรรมทุกรูป/คน ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใด มีการตัดสินหรือแก้ไขปัญหายอย่างยุติธรรม เป็นผู้ประสานประโยชน์แก่ชุมชนและพุทธศาสนิกชน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยึดกฎระเบียบและความถูกต้องตามกฎหมายของมหาเถรสมาคมและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา

และยังพบว่าเจ้าอาวาสหลายวัดยังใช้หลักธรรมอื่นๆในการพัฒนาตน พัฒนาคน และพัฒนางาน อาทิเช่น หลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาทธรรม หลักทิวรรุณมิกัตถประโยชน์ หลักสังคหวัตถุธรรม หลักอปริหานิยธรรม เป็นต้น

3) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ เจ้าอาวาสมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จเรียบร้อยตามเป้าหมาย การทำงานให้ประสบความสำเร็จนั้น เจ้าอาวาสต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมาย ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องมีการแข่งขันกันมากขึ้น ทั้งการแข่งขันกับเวลาและระบบงานที่ซับซ้อนมากขึ้น การที่จะพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น คณะสงฆ์จะต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม หรืออาจจัดให้มีการประชุมปฏิบัติการเพื่อเสริมความรู้เกี่ยวกับงานที่ต้องทำแก่เจ้าอาวาส การจัดการงานของวัดให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ รู้จักวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการให้งานเกิดผลดี จะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการจัดการได้ดี มีความรู้เรื่องพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบมหาเถรสมาคม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น มีการนำวิธีการใหม่ๆ นำมาพัฒนาการทำงานให้เกิดผลสำเร็จดีขึ้นกว่าเดิม สามารถที่สื่อสารให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้เข้าใจ การที่เจ้าอาวาสสามารถปกครองวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น คณะสงฆ์จำเป็นต้องมีการสอนงานและมอบหมายงานให้กับเจ้าอาวาสอย่างเป็นระบบ

ด้านการบริการที่ดี เจ้าอาวาสตั้งใจที่จะอำนวยความสะดวกหรือให้การสงเคราะห์ที่ดีแก่พุทธศาสนิกชน มีการพัฒนากระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับความต้องการ ปรับปรุงระบบการยืมสิ่งของเครื่องใช้ให้มีความสะดวกมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาสด้วยการจัดประชุมสัมมนาเพื่อให้การสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนอย่างมีประสิทธิภาพ หมั่นศึกษาหาความรู้ทั้งจากใน

สถาบันการศึกษาหรือจากแหล่งอื่นๆ หมั่นแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องต่างๆ จากครูบาอาจารย์ หรือเจ้าอาวาสด้วยกัน ซึ่งควรจะมีการไปศึกษาดูงานในวัดที่มีการบริหารจัดการดี เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาปรับใช้ในวัดของตนเอง

ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้มีความรอบรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะด้านนี้ เจ้าอาวาสควรมีการศึกษาหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการงานกิจการคณะสงฆ์และพัฒนาการทำงาน ควรมีการเสริมและเพิ่มเติมความรู้ด้วยการเข้าประชุม อบรมสัมมนา หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อนำประสบการณ์ที่ได้มาพัฒนาการทำงานของตนเองและใช้ในการพัฒนา ผู้ใต้บังคับบัญชา นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมในหลักสูตรอื่นๆ อีกด้วย เช่น หลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนา หลักสูตรนักเทศน์ ทั้งนี้เพราะในการขับเคลื่อนองค์กรคณะสงฆ์นั้น โลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การรู้พระธรรมวินัยเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอเจ้าอาวาส จำเป็นต้องรู้กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ ตลอดจนกฎระเบียบและกฎหมาย บ้านเมืองอีกด้วย จึงควรมีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับพระสังฆาธิการในแต่ละระดับ เพื่ออบรมให้เจ้าอาวาสเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาในด้านสาธารณสุข โดยให้เข้าอบรมเป็นพระศิลาบุญฐานิก

ด้านการทำงานเป็นทีม เจ้าอาวาสยึดแนวคิดที่ว่า งานของคณะสงฆ์เป็นงานที่ทำคนเดียวไม่ได้ เจ้าอาวาสทุกวัดจึงต้องให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานร่วมกัน โดยเจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้ที่มนุษยสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสทำได้โดยมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือในการทำงานเป็นประจำทุกเดือน โดยมีการแบ่งงานกันไปตามความถนัดของแต่ละรูปมีการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน ทำให้เกิดความสามัคคีและความเอื้ออาทร ดูแลเอาใจใส่กันและกัน ซึ่งจะทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปโดยราบรื่น

ด้านการยึดมั่นในความชอบธรรม เจ้าอาวาสปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัยการปฏิบัติต่อพุทธศาสนิกชนด้วยความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการอำนวยความสะดวกให้กับพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในวัดเป็นอย่างดี ไม่มีเลือกปฏิบัติ เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่รักษาคำพูด มีสัจจะและเชื่อถือได้ ทำงานโดยมุ่งหวังผลสำเร็จ มีการใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด การทำงานแบบโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ยินหยัดเพื่อความถูกต้อง มีการปกป้องผลประโยชน์ของคณะสงฆ์ แยกเรื่องส่วนตัวออกจากงาน มีการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้งานของคณะสงฆ์บรรลุเป้าหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของสมรณะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรีมี 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระครูวิสุทธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร) (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ภาค 15 พบว่าในการบริหารจัดการวัดเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดีงาม มีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการพัฒนาสมรณะเจ้าอาวาสตามหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดจันทบุรี

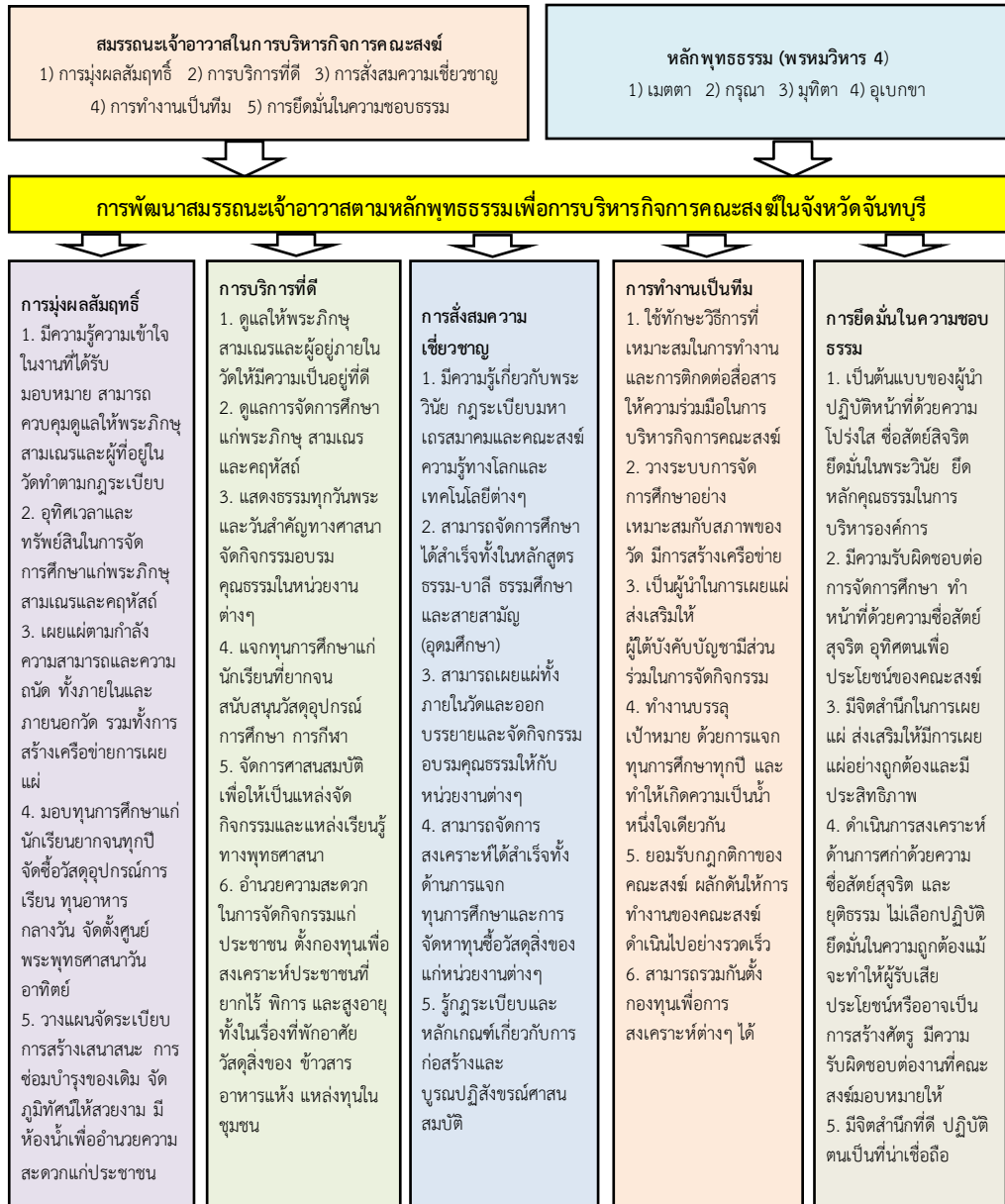
2.1 สมรณะเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ควรใช้วิธีอบรมสัมมนาเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมทั้งการสร้างระบบและหลักเกณฑ์ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา หล่อตระกูล (2557) ที่ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรณะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมคือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพราะทำให้ผู้รับการพัฒนาได้เรียนรู้จากการฟังและการปฏิบัติจริงอย่างถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด ด้านการบริการที่ดี ควรพัฒนาโดยการจัดประชุมสัมมนาเพื่อตอบสนองในการให้การสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนอย่างเต็มประสิทธิภาพ ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญ ควรพัฒนาโดยการเข้ารับการอบรม หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้รู้ เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองและฝึกความเชี่ยวชาญ จนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้มากขึ้น ดังงานวิจัยของพระราชนวที (ประเสริฐ โชติธมโม) (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรณะทางการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ผลการวิจัยพบว่าสมรณะทางการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 มีการบริหารจัดการตามกรอบสายงานการบังคับบัญชาและมุ่งการทำงานเป็นทีม มีการปรึกษาหารือกันเป็นเนืองนิตย์ เพื่อก่อให้เกิดสัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะในการบริหารจัดการและดำเนินการยึดมั่นในความชอบธรรม ควรพัฒนาโดยส่งเสริมให้เจ้าอาวาสให้มี

ทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละและมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และงานวิจัยของประโยชน์ คล้ายลักษณะ (2556) ที่ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า วิธีการพัฒนาสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมคือ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรม และการฝึกปฏิบัติงานกับผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสด้านเมตตา เจ้าอาวาสมีความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขมีความรัก ความเมตตาต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งที่เป็นพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุขดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือพระภิกษุ สอดคล้องกับงานวิจัยของลิขิตา เฉลิมพลโยธิน และคณะ (2560) ที่ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 พบว่า ด้านเมตตา ผู้บริหารมีความปรารถนาให้ครูทุกคนมีความสามัคคีกันในที่ทำงานโดยการให้ทำกิจกรรมร่วมกัน มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถให้ตรงกับบุคคล รับผิดชอบ ความคิดเห็นของครู สนับสนุนครูให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป และการวางตัวให้เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้านกรุณา เจ้าอาวาสมีความปรารถนาให้คนในวัดมีความสามัคคีกัน มีการวางตัวให้เหมาะสมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของลิขิตา เฉลิมพลโยธิน และคณะ (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 พบว่า ด้านกรุณา ผู้บริหารมีการจัดระเบียบและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานของมหาวิทยาลัย โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เป็นที่ปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำแก่ครูเมื่อมีปัญหา ให้โอกาสผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ ชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษให้กับบุคลากรอย่างจริงจัง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสายฝน เจริญรัมย์ (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า ด้านมุทิตา ควรให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีด้วยความจริงใจ ใช้คำพูดที่เหมาะสมในการว่ากล่าวตักเตือนด้านอุเบกขา เจ้าอาวาสมีการวางตัวเป็นกลาง ปฏิบัติต่อพระภิกษุ สามเณรหรือคฤหัสถ์ที่อยู่ภายในวัดด้วยความเที่ยงธรรมทุกรูป/คน ไม่เอนเอียงไปฝ่ายใด มีการตัดสินหรือแก้ไขปัญหาย่างยุติธรรมปราศจากอคติใดๆและเป็นผู้ประสานประโยชน์แก่ชุมชนและพุทธศาสนิกชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปและสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ปรากฏในภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) มหาเถรสมาคมควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาสมรรถนะของเจ้าอาวาส เพื่อให้สามารถบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) มหาเถรสมาคมควรมีการกำหนดคุณวุฒิของเจ้าอาวาสในด้านต่างๆ เพื่อให้พระภิกษุที่จะได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสได้มีพัฒนาตนเองเพื่อเตรียมตัวเป็นเจ้าอาวาสและสามารถนำมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) มหาเถรสมาคมควรกำหนดนโยบายให้มีการกำหนดรูปแบบหรือหลักสูตรในการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสและมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อให้เจ้าอาวาสได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) คณะสงฆ์ควรจัดฝึกอบรมเจ้าอาวาสเกี่ยวกับหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวกับบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้แก่เจ้าอาวาส เพื่อเป็นการเพิ่มสมรรถนะเจ้าอาวาสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) คณะสงฆ์ควรให้เจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสเพื่อใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและ ร่วมแก้ปัญหาให้ลุล่วง เกิดผลดีต่อบริหารกิจการคณะสงฆ์
- 3) ควรมีการติดตามผลการดำเนินหลังการพัฒนาพัฒนาสมรรถนะเจ้าอาวาสเป็นระยะ โดยหลังจากที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะแล้วให้เจ้าอาวาสได้มีการนำไปปฏิบัติงานจริง แล้วให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้ติดตามประเมินผลการพัฒนาพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาพุทธบูรณาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี
- 2) ควรมีการศึกษาการจัดการความรู้ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่การพัฒนาวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) ควรมีการศึกษาการบริหารองค์กรคณะสงฆ์ด้วยหลักการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ประโยชน์ คล้ายลักษณ์. (2556). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมของบุคลากรทางการศึกษาผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนนคร*, 15(ฉบับพิเศษ), 137-145.
- พระครูวิสุทธาณันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). (2557). *การบริหารวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ภาค 15* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพลและคณะ. (2562). กลไกการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 49-60.
- พระราชรัตนเวที (ประเสริฐ โชติธมโม). (2560). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะทางการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 4. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(ฉบับพิเศษ), 523-537.
- ไพบูลย์ เสียงก้อง. (2544). *หลักการบริหารงานในวัด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ลิขิตา เถลิ้มพลโยธินและคณะ. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์การโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 26(11), 162-171.
- สาธิต พนารี่. (2561). กระบวนทัศน์ใหม่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 9(1), 82-92.
- สายฝน เจริญรัมย์. (2560). การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสถานศึกษาอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. *Academic Journal of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus*, 6(1), 41-50.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). *คู่มือการประเมินผลภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา การออกแบบระบบประเมินผลภายใน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). *คู่มือสมรรถนะข้าราชการพลเรือน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- อัจฉรา หล่อตระกูล. (2557). *การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยของรัฐ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.